

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta chemicko-technologická

Katedra analytické chemie

Nám. Čs. Legií 565, 532 10 Pardubice

10. licenční studium chemometrie

STATISTICKÉ ZPRACOVÁNÍ DAT

Semestrální práce

PLÁNOVÁNÍ EXPERIMENTŮ DOE

2006/2007

Vedoucí studia a odborný garant:

Prof. RNDr. Milan Meloun, DrSc.

Vyučující:

Prof. Ing. Jiří Militký, CSc.

Autor práce:

Ing. Zdeňka Dluhošová

OBSAH

1. ZADÁNÍ:	3
2. ŘEŠENÍ:	3
2.1 Úprava vstupní matice.....	3
2.2 Výpočet hlavních efektů faktorů	4
2.3 Polonormální graf	5
2.4 Grafy hlavních efektů a interakcí.....	6
2.5 ANOVA.....	8
2.6 Regrese.....	8
3. ZÁVĚR.....	9

1. Zadání:

Plasmové leptání při výrobě polovodičů (rychlost leptání 0,1 nm/min) v závislosti na třech faktorech:

A mezera anoda/katoda

B tok plynu

C napětí na katodě

Experiment 2^3 . Dvě opakovaná měření.

A	B	C	e1	e2
1	1	1	247	400
2	1	1	470	446
1	2	1	429	405
2	2	1	435	445
1	1	2	837	850
2	1	2	551	670
1	2	2	775	865
2	2	2	660	530

2. Řešení:

Program: MS Ecel
ADSTAT

2.1 Úprava vstupní matice

Úroveň 1 nahradit -1

Úroveň 2 nahradit +1

A	B	C	e1	e2
-1	-1	-1	247	247
1	-1	-1	470	470
-1	1	-1	429	429
1	1	-1	435	435
-1	-1	1	837	837
1	-1	1	551	551
-1	1	1	775	775
1	1	1	660	660

Matice rozšířená o interakce:

Hodnoty pro interakce se získají vynásobením hodnot úrovní v příslušných sloupcích.

A	B	C	A*B	A*C	B*C	A*B*C	e
-1	-1	-1	1	1	1	-1	247
1	-1	-1	-1	-1	1	1	470
-1	1	-1	-1	1	-1	1	429
1	1	-1	1	-1	-1	-1	435

A	B	C	A*B	A*C	B*C	A*B*C	e
-1	-1	1	1	-1	-1	1	837
1	-1	1	-1	1	-1	-1	551
-1	1	1	-1	-1	1	-1	775
1	1	1	1	1	1	1	660
-1	-1	-1	1	1	1	-1	400
1	-1	-1	-1	-1	1	1	446
-1	1	-1	-1	1	-1	1	405
1	1	-1	1	-1	-1	-1	445
-1	-1	1	1	-1	-1	1	850
1	-1	1	-1	1	-1	-1	670
-1	1	1	-1	-1	1	-1	865
1	1	1	1	1	1	1	530

2.2 Výpočet hlavních efektů faktorů

Hlavní efekt faktoru = horní průměr faktoru – dolní průměr faktoru

A	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	1	1	1	1	1	1	1	1
e	247	429	837	775	400	405	850	865	470	435	551	660	446	445	670	530	
	Dolní průměr faktoru A 601,00								Horní průměr faktoru A 525,88								
	Hlavní efekt faktoru A -75,13																

B	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	1	1	1	1	1	1	1	1
e	247	470	837	551	400	446	850	670	429	435	775	660	405	445	865	530
	Dolní průměr faktoru B 558,88								Horní průměr faktoru A 568,00							
	Hlavní efekt faktoru B 9,12															

C	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	1	1	1	1	1	1	1	1
e	247	400	470	446	429	405	435	445	837	850	551	670	775	865	660	530
	Dolní průměr faktoru C 409,63								Horní průměr faktoru C 717,25							
	Hlavní efekt faktoru C 307,63															

A*B	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	1	1	1	1	1	1	1	1
e	470	429	551	775	446	405	670	865	247	435	837	660	400	445	850	530
	Dolní průměr faktoru A*B 576,38								Horní průměr faktoru A*B 550,50							
	Hlavní efekt faktoru A*B -25,88															

A*C	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	1	1	1	1	1	1	1	1
e	470	435	837	775	446	445	850	865	247	429	551	660	400	405	670	530
	Dolní průměr faktoru A*C 640,38								Horní průměr faktoru A*C 486,50							
	Hlavní efekt faktoru A*C 486,50															

B*C	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	1	1	1	1	1	1	1	1
e	429	435	837	551	405	445	850	670	247	470	775	660	400	446	865	530
	Dolní průměr faktoru B*C 577,75								Horní průměr faktoru B*C 549,13							
	Hlavní efekt faktoru B*C 28,62															

A*B*C	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	1	1	1	1	1	1	1	1
e	247	435	551	775	400	445	670	865	470	429	837	660	446	405	850	530
	Dolní průměr faktoru A*B*C 548,50								Horní průměr faktoru A*B*C 578,38							
	Hlavní efekt faktoru A*B*C 29,88															

Tabulka vypočtených efektů:

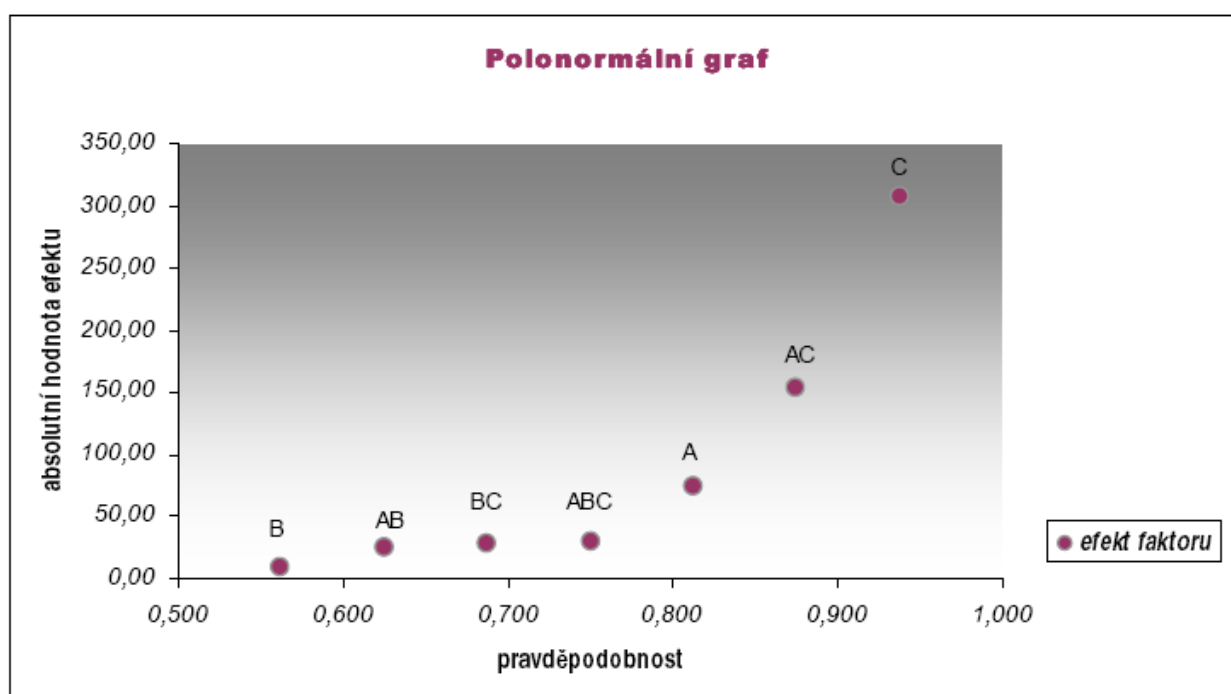
faktor	dolní průměr	horní průměr	efekt faktoru
A	601,00	525,88	-75,12
B	558,88	568,00	9,12
C	409,63	717,25	307,62
AB	576,38	550,50	-25,88
AC	640,38	486,50	-153,88
BC	577,75	549,13	-28,62
ABC	548,50	578,38	29,88

2.3 Polonormální graf

Na osu y se vynášejí setříděné absolutní hodnoty efektů.

Na osu x se vynášejí vypočtené kvantily $P_i = 0,5 + (0,5 * i) / (N + 1)$ $N = 7$

i	faktor	efekt faktoru	P_i
1	B	9,12	0,563
2	AB	25,88	0,625
3	BC	28,62	0,688
4	ABC	29,88	0,750
5	A	75,12	0,813
6	AC	153,88	0,875
7	C	307,20	0,938

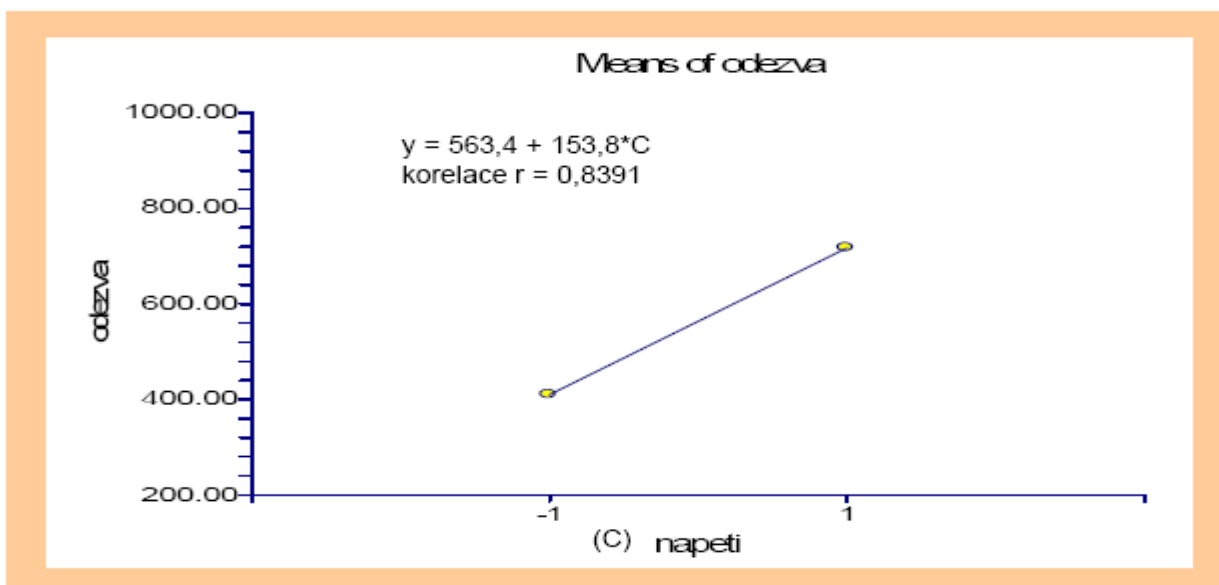
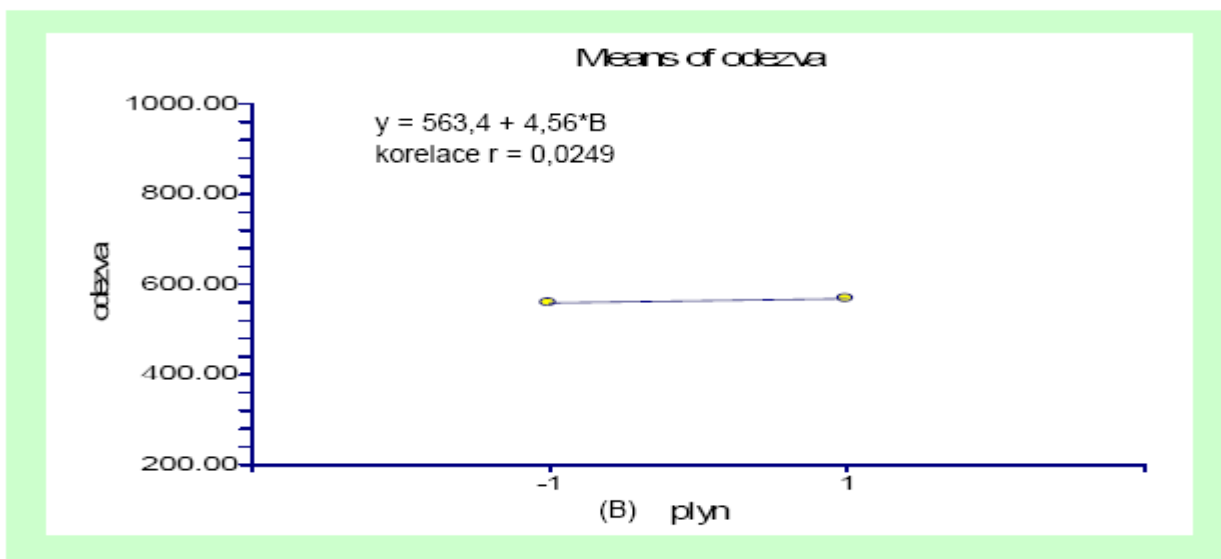
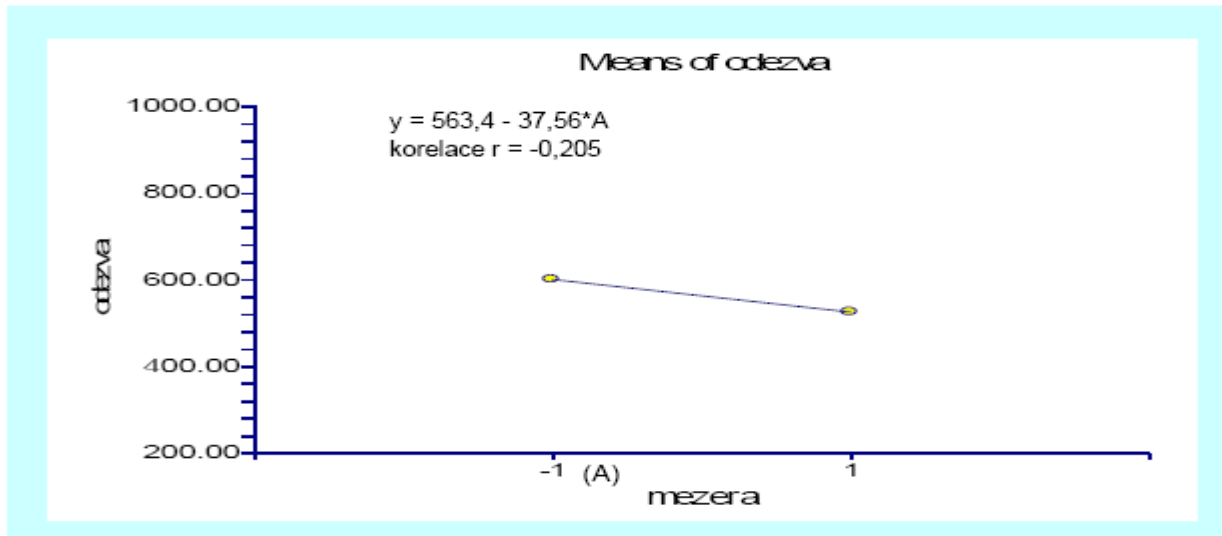

Efekty faktoru B a interakcí AB, BC, ABC leží blízko osy x, jsou tedy nevýznamné.

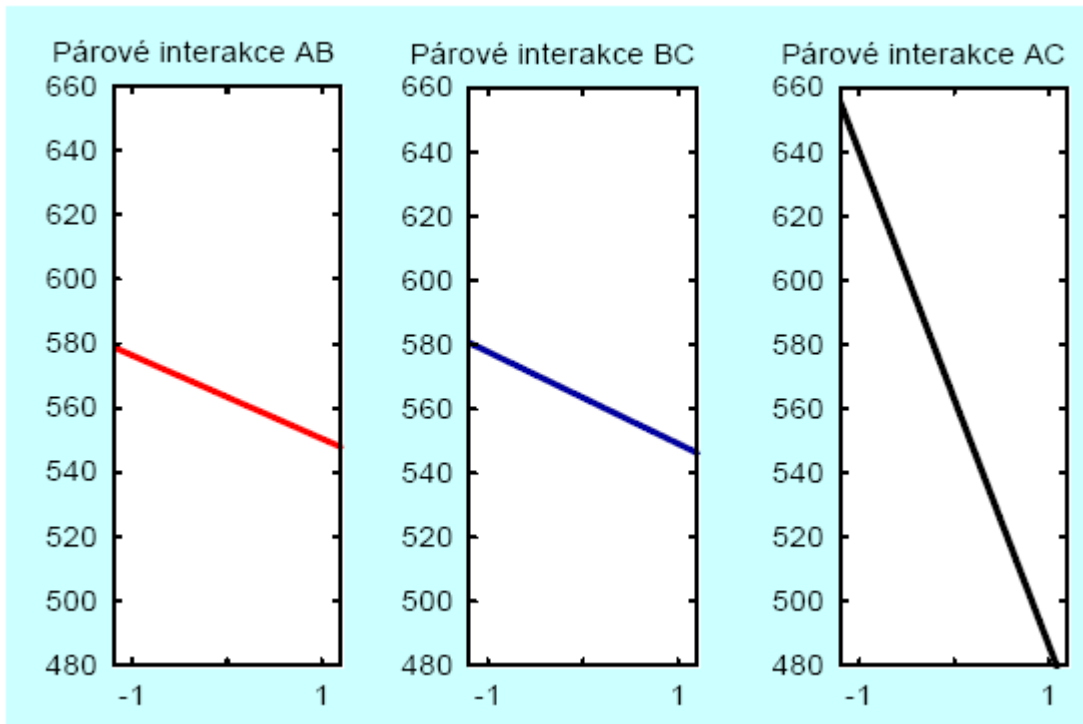
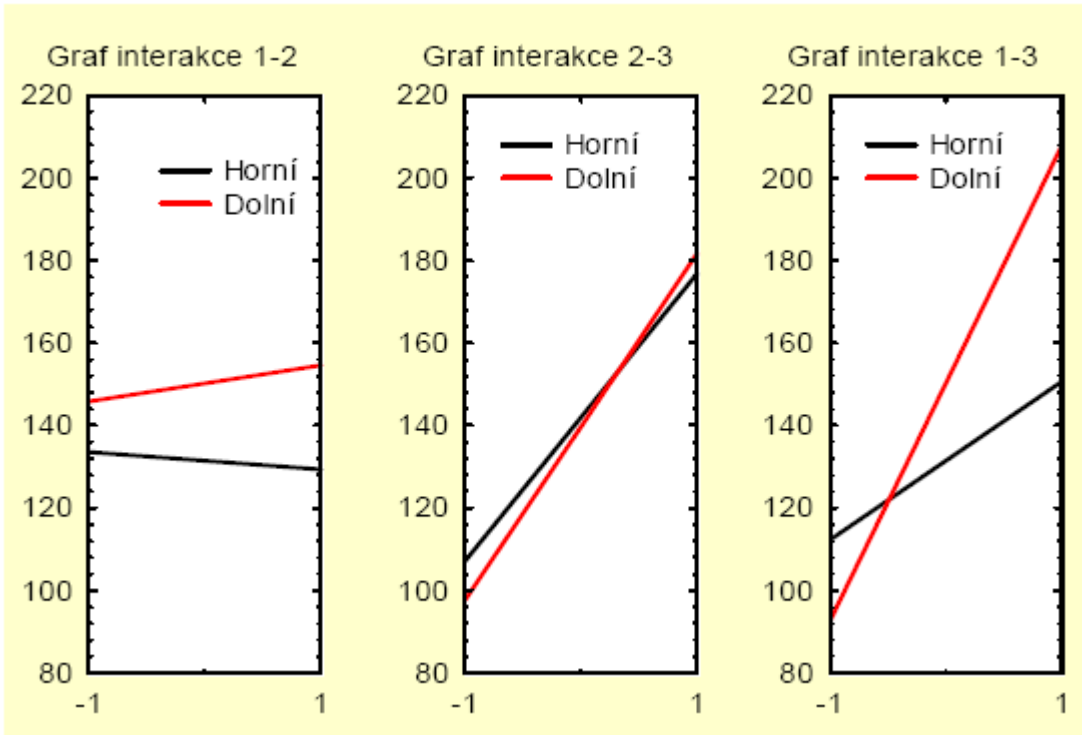
Efekty faktoru A, C a interakce AC jsou významné.

2.4 Grafy hlavních efektů a interakcí

Hlavní efekty

Interakce

2.5 ANOVA

	Stupně volnosti	SČ	PČ	F	P	Závěr
A	1	22575,06	22575,06	5,645	0,0448	S
B	1	333,06	333,06	0,0833	0,7802	NS
C	1	378532,56	378532,56	94,6465	0,0000	S
AB	1	2678,06	2678,06	0,6696	0,4369	NS
AC	1	94710,06	94710,06	23,6808	0,0012	S
BC	1	3277,56	3277,56	0,8195	0,3918	NS
ABC	1	3570,06	3570,06	0,8926	0,3724	NS
Chyba	8	31995,50	3999,43			
Celkem	15	537671,94				

Faktor A, C a interakce AC jsou významné.

2.6 Regrese

Odhady parametrů a testy významnosti

	Parametr	Odhad	Směrodatná odchylna	H0: B [j] = 0 vs. HA: B [j] < > 0		
				t-kritérium	hypotéza H0 je	hladina významnosti
Abs.člen	B [0]	5,6344E+02	1,5810E+01	3,5637E+01	zamítnuta	0,000
A	B [1]	-3,7563E+01	1,5810E+01	-2,3758E+00	zamítnuta	0,045
B	B [2]	4,5625E+00	1,5810E+01	2,8858E-01	akceptována	0,780
C	B [3]	1,5381E+02	1,5810E+01	9,7286E+00	zamítnuta	0,000
AB	B [4]	-1,2938E+01	1,5810E+01	-8,1830E-01	akceptována	0,437
AC	B [5]	-7,6938E+01	1,5810E+01	-4,8663E+00	zamítnuta	0,001
BC	B [6]	-1,4313E+01	1,5810E+01	-9,0527E-01	akceptována	0,392
ABC	B [7]	1,4938E+01	1,5810E+01	9,4480E-01	akceptována	0,372

Kvantil Studentova rozdělení $t(1-\alpha/2, n-m)$: 2,306

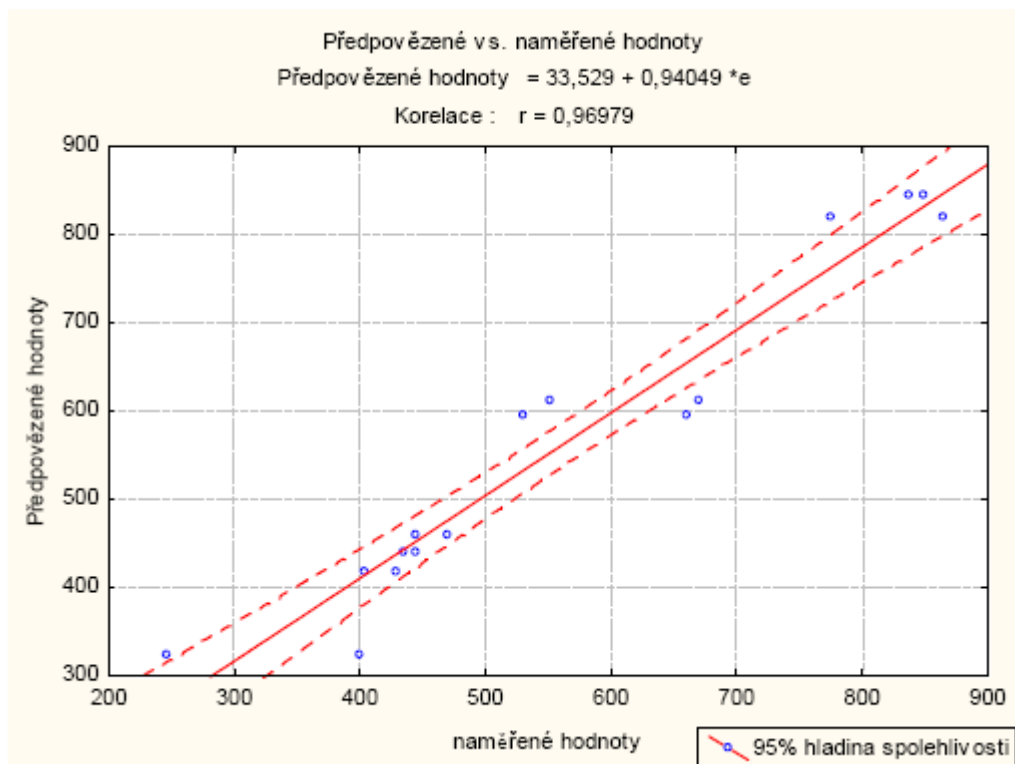
Koeficient determinace R^2 : 9,4049E-01

V tabulce jsou uvedeny výsledky regrese se závislou proměnnou y. V matici jsou zadány stejné hodnoty pro nezávislé proměnné, proto mají směrodatné odchylny stejnou hodnotu.

Absolutní člen, faktory A, C, a jejich interakce AC jsou významné.

Graf předpovězené vs. naměřené hodnoty

3. Závěr

Pro posouzení a rozhodnutí o významnosti či nevýznamnosti vybraných faktorů byly využity výše uvedené statistické metody a některé grafické metody. Plasmové leptání při výrobě polovodičů závisí na významných faktorech A, C a jejich interakci AC:

Významné faktory: mezera anoda/katoda
napětí na katodě